

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

СУЩЕНКО ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

УДК 615.8:[371.134-057.875:378.4](043.3)

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ
У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (м. Суми), Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Лянной Юрій Олегович,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка,
ректор (м. Суми).

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бойчук Юрій Дмитрович,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,
проректор з наукової роботи (м. Харків);

кандидат педагогічних наук, доцент
Шукатка Оксана Василівна,
Львівський національний
університет імені Івана Франка,
доцент кафедри фізичного виховання
та спорту (м. Львів).

Захист відбудеться 11 червня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.03 у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України за адресою: 40002, Сумська обл., м. Суми, вул. Роменська, 87.

Автореферат розіслано 11 травня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Ю. Кудріна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні демографічні, економічні і суспільно-політичні трансформаційні процеси обумовили докорінну адміністративно-правову перебудову системи медико-соціальної реабілітації. Наразі спектр професійних завдань фахівців з фізичної терапії, ерготерапії охоплює обстеження пацієнтів із метою виявлення рухових дисфункцій і визначення рухового потенціалу, розробку індивідуального плану фізичної реабілітації, організацію роботи з профілактики захворювань, формування здорового способу життя тощо. У реаліях безпекових викликів для України особливої актуальності набуває реабілітація (фізична, психологічна, соціальна тощо) постраждалих в АТО.

У зв'язку з цим змінюються вимоги суспільства до професійної підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Сучасні реабілітаційні установи потребують конкурентоспроможного, професійно мобільного, відповідального фахівця, який здатний активно і творчо будувати свої відносини з людьми, адекватно оцінювати себе як професіонала, готового до постійного професійного розвитку.

Значною мірою розвиток професійних компетентностей майбутніх фахівців відбувається під час виробничої практики, що в умовах магістратури зорієнтована на вдосконалення набутих у бакалавраті професійних навичок та оволодіння інноваційними діагностичними та реабілітаційними методиками в умовах лікувально-профілактичних, санаторно-курортних, оздоровчо-реабілітаційних та спеціально-педагогічних установ.

В основу дослідження покладено концептуальні положення нормативних документів, зокрема, Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2017 р.), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту (2004 р.), Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (2010 р.), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.), Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016 р.) та ін.

Аналіз наукових джерел свідчить, що протягом останнього десятиліття накопичено суттєвий теоретичний і практичний досвід запровадження компетентнісних підходів у професійну підготовку майбутніх фахівців (О.Г. Набока, О.М. Семенов, М.М. Солдатенко та ін.). У роботах науковців розкрито проблеми професійної підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (Т.В. Бойчук, Т.М. Бугеря, Ю.О. Лянной, Л.П. Сущенко та ін.), здоров'язбереження (О.І. Міхєнко, Н.М. Рідей та ін.), теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту (Ю.Д. Бойчук, О.А. Томенко, О.В. Шукатка та ін.). Теоретичні засади і практичні питання фізичної реабілітації осіб різних нозологій і категорій населення відображено в наукових працях Ю.А. Бондаренко, О.І. Грицюка, О.О. Гужаловського, О.К. Марченко, І.Р. Мисули, С.М. Попова та ін., окреслено специфічні аспекти вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх

фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Окреме місце посідають розвідки М.І. Воробйова, О.О. Гауряк, Л.Л. Лисенко, С.В. Мединського, М.М. Огієнка, А.А. Проценка, І.М. Ячнюк, Ю.М. Ячнюка та ін. щодо особливостей організації практики в системі професійної підготовки майбутніх фахівців. Разом з тим у вітчизняній педагогіці відсутні комплексні дослідження з проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

За результатами теоретичного аналізу науково-педагогічних досліджень з проблем підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії, вивчення практичного досвіду їх підготовки виявлено низку *суперечностей*, зокрема між:

- вимогами до професійної компетентності магістрів фізичної терапії, ерготерапії з боку освітніх закладів та реальними потребами реабілітаційних установ у фахівцях з досвідом достатньої практичної підготовки;

- запитом суспільства на магістрів-практиків у галузі фізичної терапії, ерготерапії та домінуванням знаннєвого підходу в їхній професійній підготовці;

- необхідністю постійного вдосконалення професійної компетентності магістрів фізичної терапії, ерготерапії та відсутністю ефективних моделей розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, недосконалістю відповідного навчально-методичного забезпечення.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична розробленість та необхідність подолання означених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Теоретико-методологічні і організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки» (державний реєстраційний № 0115U005933, 2015-2019 рр.), у межах роботи над якою автором розроблено модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 6 від 28.12.2015 р.).

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

Предмет дослідження – модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці моделі розвитку професійної компетентності

майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Досягнення поставленої мети вимагає послідовного вирішення таких завдань.

1. Виявити стан розробленості проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

2. Схарактеризувати поняттєвий апарат дослідження розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

3. Розробити і теоретично обґрунтувати модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

4. Підготувати і впровадити навчально-методичне забезпечення розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

5. Експериментально перевірити ефективність моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Для реалізації мети дослідження і вирішення поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**:

– *теоретичні*: аналіз, узагальнення, систематизація – для вивчення філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ЗВО, дисертаційних робіт з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми; термінологічний та інтегральний аналіз, систематизація та узагальнення наукових результатів для дослідження сутності і структури критеріїв, показників та рівнів розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики; моделювання – для обґрунтування й розробки моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики;

– *емпіричні* – діагностичні (опитування, спостереження, бесіди, анкетування, тестування) – для з'ясування результативності впровадження моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики; експертна оцінка – для отримання незалежних оцінок досліджуваного педагогічного явища; педагогічний експеримент – для перевірки результативності моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики;

– *статистичні* – для підтвердження достовірності та інтерпретації результатів експерименту.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів дослідження є у тому, що:

– *вперше* обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, яка складається з теоретико-методологічного, аналітичного, процесуального та критеріально-результативного блоків, базується на компетентнісному, акмеологічному, біоетичному, валеологічному, соціокультурному, професійно-діяльнісному, системному і особистісно-орієнтованому підходах, специфічних принципах (орієнтації на практичну підготовку, суб'єктності, рефлексивності, використання міжпредметних зв'язків, трансформації змісту виробничої практики, формування ціннісного ставлення, розвитку навичок роботи в команді), передбачає удосконалення змісту (тематичний план, завдання практики залежно від бази практики, інноваційні реабілітаційні методики), форм (настановчі лекції, підсумкові конференції, вивчення інноваційного досвіду, бесіди, індивідуальні та групові тренінги, майстер-класи), методів (спеціалізаційна ротація, проблемний, інтерактивні (евристична бесіда, круглий стіл, вільний мікрофон), безпосередній контакт з реабілітантом, моделювання реальних ситуацій (кейс), портфоліо) та засобів (навчально-методичне забезпечення (програма, нормативні документи, щоденник практики), інформаційне забезпечення, ІКТ, технічні засоби);

– *визначено* критерії розвитку професійної компетентності (особистісний, гносеологічний, праксеологічний), показники (мотивація професійного розвитку, потреба у саморозвитку, обсяг анатоμο-фізіологічних знань, обсяг знань про реабілітаційні практики, уміння, навички та способи професійної реабілітаційної діяльності, організація професійного спілкування) та рівні розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики (виконавський, адаптивний, продуктивний);

– *уточнено* компоненти професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, що отримують свій розвиток у процесі виробничої практики (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний); зміст поняття «розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики» (спеціально організований на компетентнісних засадах освітній процес, результатом якого є позитивна динаміка розвитку мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного компонентів професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії);

– *удосконалено* завдання й принципи організації виробничої практики для розвитку компонентів професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії;

– *набули подальшого розвитку* наукові уявлення про сутність, зміст, принципи, підходи та методики формування і розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці методів, форм та засобів організації виробничої практики, критеріально-діагностичного комплексу для вивчення рівня розвитку професійної компетентності майбутніх

магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики; розробці навчально-методичного забезпечення виробничої практики та тренінгів («Візуальне навчання «Крок за кроком» за програмами С. Баклі «Дивись і вчись» та «Нумікон» для дітей із загальним психічним недорозвитком», «Логопедична корекція дітей із загальним недорозвиненням мовлення в умовах реабілітаційного центру», «Музикотерапія як засіб реабілітації дітей з психофізичними порушеннями», «Іпотерапія в реабілітації дітей-інвалідів», «Особливості організації діяльності служби соціального патронату в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів»).

Результати дослідження можуть бути використані для організації проходження майбутнім магістрами з фізичної терапії, ерготерапії виробничої практики. Зміст, форми і методи проведення виробничої практики можуть бути впроваджені у систему підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів з фізичної терапії, ерготерапії.

Результати дослідження **упроваджено** в освітній процес закладів вищої освіти – Львівського державного університету фізичної культури (довідка № 2847/1 від 05.06.2018 р.), Харківської державної академії фізичної культури (довідка № 01-17/174 від 18.09.2018 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2440/1 від 04.10.2018 р.), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (довідка № 50 від 04.10.2018 р.), Комунальної установи Сумської обласної ради – Сумський обласний центр комплексної реабілітації для дітей та осіб з інвалідністю (довідка № 645 від 26.10.2018 р.), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-18-914/1 від 21.11.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. В опублікованих працях, написаних у співавторстві, здобувачеві належать: ідея практичного застосування рухливої гри в умовах реабілітаційного центру [7]; розробка і опис методики реабілітації дітей з легкою розумовою відсталістю [9]; розробка питання використання компетентнісного підходу у практичній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, ерготерапії [11]; загальне редагування матеріалів посібника [13]; аналіз впливу екологічних факторів на здоров'я людини [14].

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були представлені для обговорення на наукових, науково-методичних та науково-практичних конференціях та семінарах різних рівнів. Зокрема, на *міжнародних*: «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів» (Суми, 2013 р.), «Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя» (Суми, 2016 р.), «Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій» (Київ, 2017 р.), «Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness» (Batumi, Georgia, 2018 р.); «Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі» (Суми, 2018 р.), «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця» (Суми, 2018 р.); *усеукраїнських*:

«Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади» (Суми, 2015 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри здоров'я, фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії та науково-методичних семінарах Наукової лабораторії «Академічна культура дослідника» Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (2015-2018 рр.).

Публікації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях автора (із них 9 – одноосібні): 5 статей у фахових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 6 матеріалів апробаційного характеру, 2 матеріали, які додатково відбивають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (281 найменувань, із них 17 – іноземними мовами) та 20 додатків на 58 сторінках. Дисертація містить 23 таблиці і 17 рисунків.

Загальний обсяг дисертації становить 305 сторінок, із них основний текст – 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету і завдання, описано методи наукового пошуку, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження.

У **першому розділі** «**Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії як науково-педагогічна проблема**» досліджено стан розробленості проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження.

На основі термінологічного аналізу результатів вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних досліджень встановлено, що фізична реабілітація як наука про відновлення здоров'я останнім часом значно розширює свої межі як серед інших видів реабілітації, так і серед інших засобів відновлювальної медицини та оздоровлення населення. У контексті реабілітаційної діяльності застосовується термін «фізична терапія» або «ерготерапія», що за сутністю і змістом є фактично ідентичними терміну «фізична реабілітація».

На підставі теоретичного аналізу наукових джерел, рекомендацій Світової конфедерації фізичної терапії *фізичну терапію, ерготерапію* визначено як відновлення (або компенсацію) частково або повністю порушених (втрачених) функцій організму та працездатності хворих і інвалідів засобами ЛФК, масажу, фізіотерапії та природними чинниками.

На основі нормативних документів, що регламентують професійну діяльність, узагальнено професійні функції *фахівця з фізичної терапії, ерготерапії*: організація роботи з відновлення порушених функцій організму

людини засобами фізичної реабілітації, у тому числі технічними та біотехнічними, здійснення первинної профілактики захворювань та діяльності з фізичної рекреації. Такий фахівець повинен мати клінічне мислення у вирішенні проблем і наданні обґрунтованих практичних рекомендацій, дотримуватися професійних та етичних норм поведінки, законів, принципів управління, що регулюють практику фізичної терапії, брати активну участь у формуванні здорового способу життя людини, удосконалюватися у наданні реабілітаційних послуг брати на себе відповідальність за свою діяльність. Зазначено, що терміни «фахівець з фізичної реабілітації», «фахівець з фізичної реабілітації/терапії», «фахівець з фізичної терапії, ерготерапії», «фахівець з фізичної терапії» чи «реабілітолог», «фізичний терапевт, ерготерапевт» сприймаються як ідентичні.

У розділі деталізовано спектр функціональних обов'язків фахівця з фізичної терапії, ерготерапії: обстеження пацієнтів з метою виявлення рухових дисфункцій і визначення рухового потенціалу; розробка та виконання індивідуального плану фізичної реабілітації у співпраці з іншими фахівцями (лікарями, соціальними працівниками, психологами, вчителями, тренерами) і клієнтом; організація роботи з профілактики захворювань клієнтів, допомога в опануванні основ культури здоров'я та формуванні здорового способу життя тощо.

На підставі теоретичного аналізу нормативних документів МОН та результатів наукових досліджень (В.В. Крупа та ін.) уточнено поняття «*професійна компетентність фахівця з фізичної терапії, ерготерапії*» як специфічну здатність особистості ефективно виконувати конкретні види реабілітації на основі знань, умінь, навичок з предметної галузі та прагнень до професійного розвитку й самовдосконалення.

Такий феномен сприймається у єдності трьох компонентів.

Мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність: інтелектуальних, світоглядних і професійних цінностей та мотивів; прагнення до саморозвитку та самовдосконалення; уміння будувати взаємини всередині професійного середовища, що характеризується різними системами цінностей; інтерес та позитивне ставлення до реабілітаційної діяльності. До цього компоненту віднесено також організаторські здібності, гнучкість мислення і поведінки; уміння апроксимувати наявні знання і вже набуті способи діяльності в нові ситуації, уміння бачити проблеми, що виникають, з різних рольових позицій, емпатійність – уміння поставити себе на місце реабілітанта, емоційно відгукнутись на його проблеми; дотримання норм моральності й моральної культури, етичних норм поведінки в процесі здійснення професійних функцій; чуйність; сформованість уміння контактувати з пацієнтами й колегами, з будь-якої ситуації виходити з позицій гуманності й милосердя.

Когнітивний компонент передбачає сукупність знань з фізичної реабілітації та способів її реалізації, професійно орієнтованих дисциплін, окремих відновлювальних/реабілітаційних методик та засобів реабілітаційної діяльності, які є підґрунтям для аналізу конкретної професійної ситуації та побудови індивідуальних реабілітаційних програм.

Діяльнісно-рефлексивний компонент передбачає: вміння використовувати способи фізичної реабілітації; володіння методами організації фізреабілітаційної діяльності, планування завдань і способів їх вирішення в майбутній професійній діяльності; вміння аналізувати і проектувати процес професійної діяльності, критичність, системність, логічність, гнучкість професійного мислення, здатність до прогнозування і конструювання професійної діяльності з урахуванням особливостей розвитку, вміння усвідомлено оцінювати результати своєї діяльності.

За результатами аналізу навчальних планів професійної підготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії встановлено, що професійна компетентність формується на першому освітньому рівні (бакалаврат) і набуває свого розвитку у межах другого, освітньо-наукового, рівня (магістратура), де посилюється теоретична підготовка фахівця.

Водночас навчальними планами передбачено обов'язковим компонентом проходження виробничої практики, мета якої полягає у комплексному розвитку компонентів професійної компетентності магістрантів, розвитку їх практичних знань, вмінь та навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної роботи в центрах спортивної медицини та реабілітації, санаторно-курортних закладах, спеціалізованих інтернатах для осіб з особливими потребами, реабілітаційних та фізіотерапевтичних відділеннях, спортивних школах, оздоровчо-лікувальних установах, сучасних SPA-центрах тощо. Виробнича практика покликана розвинути у майбутніх магістрів прагнення до професійного самовдосконалення, опанування сучасними методиками фізичної реабілітації для якісного виконання професійних завдань. Профіль обраних баз виробничої практики в цілому дозволяє майбутнім магістрам удосконалити теоретичні знання і набути широкого практичного досвіду з фізичної реабілітації дітей та дорослих з різними захворюваннями, інвалідів, спортсменів, вагітних, в умовах лікарень, реабілітаційних центрів, санаторно-курортних установ тощо.

Аналіз дослідницьких позицій науковців щодо формування й розвитку професійної компетентності (Ю. О. Лянной та ін.) дає підстави уточнити поняття *«розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики»* як спеціально організований на компетентнісних засадах освітній процес, результатом якого є позитивна динаміка розвитку компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного) професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

Таким чином, у першому розділі подано вирішення першого і другого завдань дослідження.

У *другому розділі «Науково-методичні аспекти розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики»* визначено методологічні підходи і принципи розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, описано відповідну модель та особливості її реалізації.

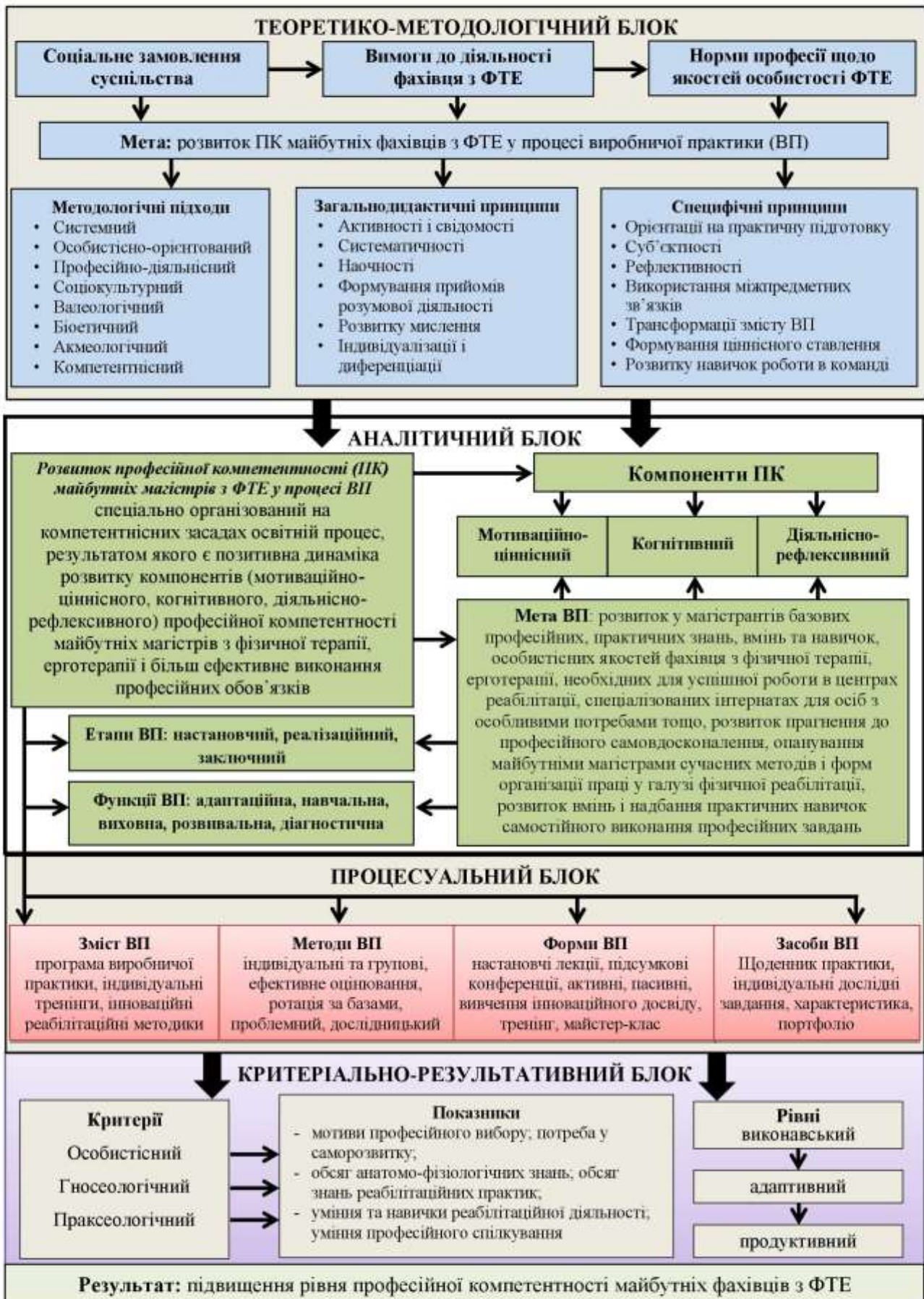
У ході дослідження обґрунтовано методологічну основу дослідження як єдність компетентнісного, акмеологічного, біоетичного, валеологічного, соціокультурного, професійно-діяльнісного, системного і особистісно-орієнтованого підходів та специфічних принципів.

Принцип орієнтації на практичну підготовку передбачає моделювання кожного виду навчальної діяльності з орієнтацією на успішне проходження майбутньої виробничої практики. *Принцип суб'єктності* вимагає сприйняття майбутнього магістра з фізичної терапії, ерготерапії не лише як повноправного суб'єкту освітнього процесу, а і як особистості, що здатна вирішити професійні завдання і відповідати за результат власної діяльності. *Принцип рефлексивності* обумовлює актуалізацію самооцінки, самовизначення і саморозвитку майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії через вирішення професійних завдань у процесі виробничої практики. *Принцип використання міжпредметних зв'язків* передбачає інтеграцію знань з медицини, біології, інженерії, фізичної культури і спорту. *Принцип трансформації змісту виробничої практики* передбачає гнучкість змісту виробничої практики як складника професійної підготовки до актуальних тенденцій глобалізації, стандартизації, фундаменталізації, інформатизації, неперервності, інноваційності. *Принцип формування ціннісного ставлення* до професійної діяльності у процесі виробничої практики обумовлює позитивну професійну ідентифікацію, сприйняття місця потенційного працевлаштування як сфери самоактуалізації та самореалізації. *Принцип розвитку навичок роботи в команді* полягає у створенні оптимальних умов для активного обміну досвідом, забезпечення взаємодоповнення і взаємопідтримки у випадку виникнення проблем, усвідомлення корпоративної й особистісної відповідальності, формування професійної етики та комунікативної культури.

У процесі дослідження на основі методу моделювання розроблено й теоретично обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики (рис. 1). У *теоретико-методологічному її блоці* визначено мету та коротко описано методологічну основу розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

В *аналітичному блоці* моделі висвітлено зміст та структуру професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, а також характеристику виробничої практики. Виокремлено три організаційні етапи виробничої практики: настановчий (студенти інформуються про строки проходження, зміст, нормативно-методичну документацію та форми звітності про результати проходження практики, знайомляться з базою практики, її структурою, керівництвом); реалізаційний (розвиваються практичні вміння і навички студентів, проявляються їхні здібності під час виконання виробничих завдань); заключний (складання звіту з виробничої практики).

Виокремлено адаптаційну (ознайомлення майбутніх фахівців зі специфікою професії), навчальну (закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, удосконалення практичних навичок і умінь), виховну (набуття досвіду ціннісного ставлення до професії) та розвивальну (здійснення програми професійного самовдосконалення) функції виробничої практики.

Рис. 1. Модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії (ФТЕ) у процесі виробничої практики

У *процесуальному* блоці моделі відображено зміст, форми, методи, засоби розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії в процесі виробничої практики. *Зміст* діяльності на кожному етапі виробничої практики конкретизовано у навчально-методичному забезпеченні: тематичний план, інноваційні реабілітаційні методики («Візуальне навчання «Крок за кроком» за програмами С. Баклі «Дивись і вчись» та «Нумікон» для дітей із загальним психічним недорозвитком», «Логопедична корекція дітей із загальним недорозвиненням мовлення в умовах реабілітаційного центру», «Музикотерапія як засіб реабілітації дітей з психофізичними порушеннями», «Іпотерапія в реабілітації дітей-інвалідів», «Особливості організації діяльності служби соціального патронату в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів»).

На *настановчому етапі* виробничої практики доцільно використовувати такі *методи*, як самостійна робота з джерелами інформації, спрямована на знайомство із закладом, його кадровим складом, правами та обов'язками адміністрації та працівників, функціями та специфікою роботи реабілітолога, з методикою проведення діагностики реабілітантів; бесіди та спостереження для ознайомлення з організацією реабілітаційного процесу, його дидактичним забезпеченням, з інноваційною діяльністю бази практики, з матеріально-технічною базою тощо; відвідування реабілітаційних програм для вивчення інноваційного досвіду тощо, й різні *форми організації діяльності студентів*, серед яких самостійна робота, бесіди з керівниками практики, адміністрацією бази практики, відвідування індивідуальних тренінгів, реабілітаційних програм, ознайомлення з документацією тощо.

На *реалізаційному етапі* виробничої практики запропоновано такі *методи навчання*, як аналіз діяльності керівника бази практики та самоаналіз власної діяльності, case-метод, проведення метрологічних вимірювань фізичного розвитку, психологічного та функціонального стану реабілітантів, й такі *форми організації виробничої практики*: індивідуальні та групові консультації, бесіди, відвідування сеансів реабілітації та обговорення методик, проведення реабілітаційних заходів, проведення психолого-педагогічних спостережень, здійснення тестування рухової, функціональної, психологічної підготовленості реабілітантів тощо.

На *заключному етапі* виробничої практики доцільними є аналіз та інтерпретація результатів психолого-педагогічних, метрологічних та функціональних досліджень, самоаналіз проведених заходів, виявлення недоліків та ускладнень у процесі практики, складання портфоліо.

Критеріально-результативний блок представлений критеріями та рівнями розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики. *Результатом* упровадження моделі є підвищення рівня професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Таким чином, у другому розділі вирішено третє завдання дисертаційного дослідження.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики» визначено критерії та охарактеризовано рівні розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, описано основні етапи педагогічного експерименту та представлено аналіз його результатів.

В експериментальному дослідженні взяли участь 211 майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, 44 викладача педагогічних та спеціальних кафедр ЗВО України, а також 13 фахівців-реабілітологів Сумської області, що працюють у реабілітаційних центрах.

На основі інтегрального аналізу компонентів професійної компетентності розроблено відповідні *критерії* розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики: *особистісний* (показники: мотиви професійної діяльності; потреба у саморозвитку); *гносеологічний* (показники: обсяг анатоμο-фізіологічних знань; обсяг знань реабілітаційних практик), *праксеологічний* (показники: уміння та навички професійної реабілітаційної діяльності; уміння професійного спілкування), завдяки яким визначаються рівні сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики – *виконавський* (виконання окремих найпростіших дій професійної діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта), *адаптивний* (відтворення способів, стандартних протоколів професійної діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта), *продуктивний* (перенесення знань у нові ситуації, створення оригінальних підходів у професійної діяльності фізичного терапевта, ерготерапевта).

Для визначення рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики та їх динаміки під час впровадження авторської моделі використано опитувальник «Мотиви вибору професії» за В. Міжеріковим, адаптовану методику М. П. Фетіскіна «Діагностика рівня парціальної готовності до професійно-педагогічного саморозвитку, тестування, аналіз документів (характеристик, звітної документації студентів з виробничої практики), методику оцінювання комунікативних та організаторських здібностей В. В. Синявського й Б. О. Федоришина.

На *констатувальному етапі* педагогічного експерименту з'ясовано наявний стан сформованості професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, що дозволило вивчити динаміку зміни рівнів її сформованості.

Також під час констатувального етапу за результатами опитування викладачів та фахівців-реабілітологів визначено об'єктивні труднощі, з якими стикаються майбутні магістри під час виробничої практики: недостатня особистісна готовність до практики (низька професійна мотивація – 47%, неготовність до професійної взаємодії – 43%, психологічні бар'єри – 39%), недосконалість бази практики (незацікавленість реабілітаційних закладів в

організації практик – 42%, відсутність можливості ознайомитися з передовим та інноваційним реабілітаційним досвідом – 33%), труднощі у дотриманні зворотного зв'язку із закладом вищої освіти та методистами – 36%, недостатня кількість годин на виробничу практику – 43%.

Формувальний етап експериментальної роботи для ЕГ передбачав упровадження у процес виробничої практики майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії визначених та обґрунтованих змісту, форм, методів та засобів навчання. Було створено умови для розкриття особистісного потенціалу кожного студента-магістранта, посилено практичний зміст, модернізовано методи та форми організації виробничої практики. Було впроваджено авторські методики «Візуальне навчання «Крок за кроком»», логопедичної корекції дітей із загальним недорозвиненням мовлення, музикотерапії, іпотерапії, було організовано діяльність служби соціального патронату в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів.

Педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, що підтверджено методом Стюдента на рівні значущості 0,05 (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів в експериментальній та контрольній групах (%)

Рівні	Виконавський		Адаптивний		Продуктивний	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
<i>Особистісний критерій</i>						
Мотиви професійного вибору	-18,8	-8,1	9,4	2,0	9,4	6,1
Потреба у саморозвитку	-8,4	-3,2	5,9	1,5	4,1	1,7
<i>Гносеологічний критерій</i>						
Обсяг анатомо-фізіологічних знань	-13,2	-6,1	5,7	2,0	7,5	4,1
Обсяг знань реабілітаційних практик	-9,4	-4,1	-7,6	4,1	17,0	0
<i>Праксеологічний критерій</i>						
Уміння та навички реабілітаційної діяльності	-23,3	-13,2	9,3	5,3	13,9	9,2
Уміння професійного спілкування	-15,3	-12,3	5,7	0	9,6	12,3

Аналіз результатів мотивації професійного вибору студентів до і після експерименту дозволив виявити динаміку цього показника: у ЕГ відбулося зростання адаптивного на 9,4% і продуктивного рівнів на 9,4%, у КГ таке зростання є суттєво меншим – на 2% і 6,1% відповідно, що зумовлено вдосконаленням методів і форм організації виробничої практики, а також

особливим вибором баз практик, психологічними настановами й особистим спілкуванням з реабілітантами. Узагальнення змін за показником «Потреба у саморозвитку» свідчать про збільшення відсотку студентів адаптивного рівня розвитку професійної компетентності після проходження виробничої практики у порівнянні з продуктивним рівнем.

За показником «Обсяг анатомо-фізіологічних знань» найбільш суттєві зміни відбулися за виконавським рівнем в ЕГ (-13,2%), а за показником «Обсяг знань реабілітаційних практик» найбільш суттєві зміни відбулися за продуктивним рівнем у ЕГ (+17%). Таку динаміку пояснюємо тим, що професійні знання у майбутніх магістрів ЕГ з потенційного стану перейшли в актуальну дію: знання отримали зв'язок із особистим практичним досвідом професійної діяльності.

За показником «Уміння та навички професійної реабілітаційної діяльності» найбільш суттєві зміни відбулися за виконавським рівнем в ЕГ (-23,3%), що зумовлено, на нашу думку, впровадженням авторського навчально-методичного забезпечення. За показником «Уміння професійного спілкування» найбільші зміни відбулися на виконавському рівні у студентів ЕГ (-15,3%), натомість у студентів КГ приріст показника на продуктивному рівні складає 12,3%. Вважаємо, що така динаміка розвитку здібностей професійного спілкування в магістрантів з фізичної реабілітації експериментальної групи зумовлена впровадженням у процес їх виробничої практики інтерактивних технологій і методів навчання, зокрема, тренінгів, в основі яких – активна вербальна взаємодія усіх учасників навчального процесу.

Таким чином, у третьому розділі дисертації представлено вирішення четвертого та п'ятого завдань дослідження.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і практичне розв'язання проблеми розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики. Отримані позитивні результати дали змогу зробити наступні **висновки**.

1. Сучасне українське суспільство знаходиться на важливому етапі свого розвитку, коли потреби нагального економічного і соціального розвитку країни стикаються із негативними зовнішніми викликами, як природними (екологічними), так і безпековими (АТО). Такі виклики, з одного боку, негативно позначаються на рівні здоров'я людини, а з іншого боку, стимулюють до пошуку нею ефективних шляхів уникнення зазначеного негативного впливу або ж відновлення втраченого стану здоров'я, що часто можливе шляхом реабілітації (фізичної, психологічної, соціальної). Це актуалізує проблему якісної професійної підготовки магістрів з фізичної терапії, ерготерапії, розвиток їх професійної компетентності на практичних засадах.

Теоретичний аналіз та систематизація наукових розвідок у галузі професійної підготовки магістрів з фізичної терапії, ерготерапії підтвердили потребу вирішення питань щодо стандартизації професійної підготовки, узгодження змісту освітніх програм і сучасних вимог професії, методичних засад професійної підготовки та забезпечення якості практичної підготовки,

інтеграції кваліфікацій і дипломів з фізичної реабілітації у міжнародному просторі тощо. Встановлено, що означена проблема в аспекті організації і проведення виробничої практики не дістала належної уваги вітчизняних науковців і не була предметом цілісного наукового дослідження.

2. За аналізом наукових джерел з'ясовано, що професійна компетентність фахівця з фізичної терапії, ерготерапії є специфічною здатністю особистості ефективно виконувати конкретні види реабілітації на основі знань, умінь та навичок з предметної галузі та прагнень до професійного розвитку й самовдосконалення. Така компетентність розглядається в єдності мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного компонентів.

Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики визначено як спеціально організований на компетентнісних засадах освітній процес, результатом якого є позитивна динаміка розвитку компонентів (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного) професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

Обґрунтовано, що виробнича практика є відносно самостійною формою професійної підготовки і сприяє комплексному розвитку усіх компонентів професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

Виокремлено три організаційні етапи виробничої практики (настановчий, реалізаційний, заключний) та функції виробничої практики (адаптаційну, навчальну, виховну, розвивальну).

Під час виробничої практики поширюються, уточнюються та конкретизуються професійні знання, формується критичне до них ставлення, розвивається професійне мислення, формується здатність практичного використовувати отриманих знань, виробляються уміння, навички та способи професійної діяльності, відбувається практичне засвоєння майбутньої професії, виявляється потреба у професійному саморозвитку, розкриваються мотиви професійної діяльності, поглиблюється інтерес до професійної діяльності. Виробнича практика носить активний характер і ґрунтується на засвоєних знаннях теоретичних дисциплін професійної підготовки.

3. У дослідженні теоретично обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, яка складається з теоретико-методологічного, аналітичного, процесуального та критеріально-результативного блоків, базується на компетентнісному, акмеологічному, біоетичному, валеологічному, соціокультурному, професійно-діяльнісному, системному і особистісно-орієнтованому підходах, специфічних принципах (орієнтації на практичну підготовку, суб'єктності, рефлексивності, використання міжпредметних зв'язків, трансформації змісту виробничої практики, формування ціннісного ставлення, розвитку навичок роботи в команді), передбачає удосконалення змісту (тематичний план, завдання практики залежно від бази практики, інноваційні реабілітаційні методики), форм (настановні лекції, підсумкові конференції, вивчення інноваційного досвіду, бесіди, індивідуальні та групові тренінги), методів (спеціалізаційна ротация, проблемний, інтерактивні (евристична бесіда,

круглий стіл, вільний мікрофон), безпосередній контакт з реабілітантом, моделювання реальних ситуацій (кейс), портфолію) та засобів (навчально-методичне забезпечення (програма, нормативні документи, щоденник практики), інформаційне забезпечення, ІКТ, технічні засоби).

4. Розроблено навчально-методичне забезпечення процесу виробничої практики, зокрема авторські тренінги («Візуальне навчання «Крок за кроком» за програмами С. Баклі «Дивись і вчись» та «Нумікон» для дітей із загальним психічним недорозвитком», «Логопедична корекція дітей із загальним недорозвиненням мовлення в умовах реабілітаційного центру», «Музикотерапія як засіб реабілітації дітей з психофізичними порушеннями», «Іпотерапія в реабілітації дітей-інвалідів», «Особливості організації діяльності служби соціального патронату в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів»), а також практико-орієнтовані методи, форми і засоби навчання підтвердили свою доцільність і ефективність у розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики.

Підтвердили ефективність такі методи навчання, як аналіз діяльності керівника бази практики та самоаналіз власної діяльності, case-метод, проведення метрологічних вимірювань фізичного розвитку, психологічного та функціонального стану реабілітантів, й такі форми організації виробничої практики: індивідуальні та групові консультації, бесіди, відвідування сеансів реабілітації та обговорення методик, проведення реабілітаційних заходів, проведення психолого-педагогічних спостережень, здійснення тестування рухової, функціональної, психологічної підготовленості реабілітантів тощо.

5. На основі результатів статистичного аналізу доведено ефективність запропонованої моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики на рівні значущості 0,05 за кожним із показників: позитивна динаміка рівнів сформованості професійної компетентності у ЕГ статистично вища і характеризується позитивною мотивацією майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії до здійснення практичної діяльності, розвитком ціннісного ставлення до професії, емпатії, досвіду роботи у колективі, потреби у постійному підвищенні рівня професійної компетентності.

Реалізація моделі розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики найбільше впливає на розвиток мотиваційно-ціннісного та діяльнісно-рефлексивного компонентів, що підтверджено динамікою показників «Мотиви професійного вибору» (-18,8% на виконавському рівні) та «Уміння та навички реабілітаційної діяльності» (-23,3% на виконавському рівні).

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо: удосконалення навчально-методичного забезпечення розвитку професійної компетентності на праксеологічних засадах, пошук мотиваційних ресурсів для утвердження в суспільстві цінностей здорового способу життя, розроблення педагогічних засад професійного самовдосконалення та неперервного професійного розвитку майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Сущенко О.М. Методичні підходи до формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Харків: ТОВ «Видавництво НТМТ», 2018. № 3 (89). С. 154-175.

2. Сущенко О.М. Виробнича практика як засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. *Проблеми освіти* : збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Вінниця : ТОВ «Мілан-ЛТД», 2018. Вип. 88. Ч. 2. С. 258-267.

3. Сущенко О.М. Теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної реабілітації. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2018. № 4 (78). С. 226-237.

4. Сущенко О.М. Теоретичні умови формування професійних якостей у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у процесі виробничої практики в умовах центру комплексної реабілітації дітей з інвалідністю. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2018. № 6 (80). С. 284-294.

5. Сущенко О.М. Критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців із фізичної терапії та ерготерапії. *Вісник Черкаського університету*. 2018. № 18. С.100-108.

Статті у закордонних виданнях

6. Sushchenko O.M. Development of professional competence of future masters in physical therapy, ergotherapy in the process of production practice. *Future science: youth innovations digest : international scientific journal*. 2018. Volume 2. Issue 2. P. 46-52.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Землянко Ю.В., Сущенко О.М., Євтушенко О.Д., Звіряка О.М. Рухлива гра «Бочча» в комплексній фізичній реабілітації при спастичних формах дитячого церебрального паралічу. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених (м. Суми, 18-19 квітня 2013 р.). Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. Том I. С. 306-309.

8. Сущенко О.М. Комплексний підхід до надання реабілітаційних послуг дітям з особливими потребами у Сумському обласному центрі соціальної реабілітації дітей-інвалідів. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Суми, 11-12 листопада 2015 р.). Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. С. 206-208.

9. Литвиненко В.А., Кукса Н.В., Карпенко Ю.М., Сущенко О.М. Комплексний підхід в реабілітації дітей з легкою розумовою відсталістю. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти світових інноваційних трансформацій* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Київ, 26-28 квітня 2017 р.). К.: Навчально-науковий інститут менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2017. Ч. 2. С. 123-125.

10. Сущенко О.М. Методологія інноваційних педагогічних технологій в сучасній реабілітації дітей з інвалідністю. *Корекційно-реабілітаційна діяльність : стратегії розвитку у національному та світовому вимірі* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 09 жовтня 2018 р.). Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. С. 465-471.

11. Сущенко О., Костирко Д. До питання про використання компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, ерготерапії. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 6-7 грудня 2018 р.). Суми : ФОП Цьома С.П., 2018. Ч. 2. С. 66-67.

12. Sushchenko O. Detailed characteristics of professional competence future factors for physical therapy and ergotherapy. *Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness* : proceedings of the 1-st International scientific and practical conference (Batumi, Georgia, December, 13-14, 2018). Batumi : Publishing House "Kalmosani", 2018. Volume I. P. 223-225.

Опубліковані наукові праці, які додатково відбивають наукові результати дисертації

13. Сущенко О.М., Рябокони Н.О. та ін. Іпотерапія в реабілітації дітей-інвалідів : методичні рекомендації. Суми : ПКП «Еллада S», 2012. 80 с.

14. Сущенко О.М., Костирко Д.Р. Майбутнє України: екологічні фактори та їх вплив на здоров'я людини. *Україна майбутнього : матеріали міжнародного науково-освітнього круглого столу студентів та молодих учених* (м. Маріуполь, 15-17 вересня 2017 р.). Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. С. 152-154.

АНОТАЦІЇ

Сущенко О.М. Розвиток професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Суми, 2019.

У дисертації обґрунтовано модель розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі виробничої практики, яка складається з теоретико-методологічного, аналітичного, процесуального та критеріально-результативного блоків, базується на компетентнісному, акмеологічному, біоетичному, валеологічному, соціокультурному, професійно-діяльнісному, системному і особистісно-орієнтованому підходах, специфічних принципах (орієнтації на практичну підготовку, суб'єктності, рефлексивності, використання міжпредметних зв'язків, трансформації змісту виробничої практики, формування ціннісного ставлення, розвитку навичок роботи в команді), передбачає удосконалення змісту

(тематичний план, завдання практики залежно від бази практики, інноваційні реабілітаційні методики), форм (настановчі лекції, підсумкові конференції, вивчення інноваційного досвіду, бесіди, індивідуальні та групові тренінги, майстер-класи), методів (спеціалізаційна ротація, проблемний, інтерактивні (евристична бесіда, круглий стіл, вільний мікрофон), безпосередній контакт з реабілітантом, моделювання реальних ситуацій (кейс), портфоліо) та засобів (навчально-методичне забезпечення (програма, нормативні документи, щоденник практики), інформаційне забезпечення, ІКТ, технічні засоби).

Ключові слова: професійна підготовка; майбутні магістри з фізичної терапії, ерготерапії; професійна компетентність; модель розвитку професійної компетентності; виробнича практика.

Сущенко Е.Н. Развитие профессиональной компетентности будущих магистров по физической терапии, эрготерапии в процессе производственной практики. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Сумский государственный педагогический университет имени А.С.Макаренка, Сумы, 2019.

В диссертации представлена модель развития профессиональной компетентности будущих магистров по физической терапии, эрготерапии в процессе производственной практики, которая состоит из теоретико-методологического, аналитического, процессуального и критериально-результативного блоков, базируется на компетентностном, акмеологическом, биоэтическом, валеологическом, социокультурном, профессионально-деятельностном, системном и личностно-ориентированном подходах, специфических принципах, предусматривает усовершенствование содержания (тематический план, задачи практики в зависимости от базы практики, инновационные реабилитационные методики), форм (установочные лекции, итоговые конференции, изучение инновационного опыта, беседы, индивидуальные и групповые тренинги, мастер-классы), методов (специализационная ротація, проблемний, інтерактивні, безпосередній контакт з реабілітантом, кейс, портфоліо) и средств (учебно-методическое обеспечение, ИКТ).

Ключевые слова: профессиональная подготовка; будущие магистры по физической терапии, эрготерапии; профессиональная компетентность; модель развития профессиональной компетентности; производственная практика.

Sushchenko O.M. Development of professional competence of future masters in physical therapy, ergotherapy in the process of production practice. – Qualification scientific work published in manuscript form.

The thesis on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences (PhD) on a specialty 13.00.04 «Theory and methods of professional education». – Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, 2019.

The dissertation presents the model of development of professional competence of future masters in physical rehabilitation / therapy, ergotherapy in the process of industrial practice. The model consist of some blocks. First of them is theoretical and methodological block, where on the basis of the correlation of social order of the society, requirements for the activities of masters in physical therapy and ergotherapy and norms and requirements for this profession to the personal qualities of the specialist, the purpose and tasks of professional competence development of future masters in physical rehabilitation, methodological dhody (competency, acmeological, bioethical, valeological, socio-cultural, professional and active, and system-centered) and of the general and specific teaching principles (orientation to practical training, subjectivity, reflectivity, the use of interpersonal relationships, transformation of the content of production practice, the formation of value attitudes, development of team skills).

In analytical block highlights the content and structure of professional competence (motivational-value, cognitive, emotional-volitional, reflexive components) of future masters in physical rehabilitation / therapy, as well as a description of the industrial practice of these students. At the same time the development of the professional competence of future masters in physical therapy, ergotherapy in the process of industrial practice is understood as a long-term purposeful system pedagogical process, covering the complex of interrelated components and activities, the implementation of which is aimed at the formation of a competitive mobile professional specialist, ready for quality professional performance (physical rehabilitation) functions.

Procedural block of the model reflects the content (thematic plan, tasks of practice depending on the practice base, innovative rehabilitation techniques), forms (lecturing, final conferences, studying innovative experiences, conversations, individual and group training), methods (specialization rotation, problem, interactive (heuristic conversation, round table, free microphone), direct contact with the rehab, simulation of real situations (case), portfolio), means (educational and methodological support (program, normative documents, diary of practice), information support, ICT, technical means) of development of professional competence of future masters in physical rehabilitation / therapy in the process of production practice.

A criterion-effective block containing a comprehensive diagnostic methodology, criteria (value-semantic, epistemological, personal, activity), indicators (motivation of professional choice; value orientations; volume of anatomical and physiological knowledge; organization of professional communication; need for self-development; organization of own activity; skills, skills and methods of professional rehabilitation) and levels (executive, adaptive, productive) for the development of the professional competence of future masters in physical rehabilitation / therapy to professional activity in the market for rehabilitation services.

Key words: professional training; future masters in physical therapy, ergotherapy; professional competence; model of development of professional competence; industrial practice.